

L'al·legoria de Mar Bosch

Text > VICENÇ PAGÈS JORDÀ, professor, escriptor i crític literari

Una novel·la no és pas una suma que dona un resultat fi al, sinó una ruta que l'autor ha planificat amb detall, i que incorpora una velocitat de creuer, uns moments de tensió i unes aturades per prendre l'aire. El lector és lliure de fer les seves interpretacions, però l'autor ja ha decidit l'itinerari, i sobretot ha distribuït una sèrie de pistes, trampes i enigmes, que solen comportar una interpretació global de la novel·la.

En l'últim article parlàvem de les metàfores de *Germà de gel*, d'Àlicia Kopf. *Bedlam*, la novel·la de Mar Bosch (Girona, 1981), es pot entendre com una metàfora continuada, o sigui, una al·legoria.

Ja des del títol, *Bedlam* incorpora la solució a l'enigma que planteja (i que no revelarem aquí). De les escenes de fantasia inicials anem passant de mica en mica a una realitat menys amable, tot i que vista amb una mirada compassiva, fins i tot humorística. Aquesta

combinació ens pot recordar la proposta de Roberto Benigni a *La vida és bella*.

Bedlam és el poble on viu en Haiku, «un nen dels d'abans, d'aquells que es feien estimar, simplement», o sigui, un «prototip de nen amb baldufa, pantalons curts i plastilina». Anem coneixent altres protagonistes, com l'Agnès, la mare d'en Haiku, que té sogra però no pas marit.

De mica en mica ens adonem que els habitants del poble no són pas com els del nostre carrer. Hi ha, per exemple, la dona que cuina sempre bunyols de bacallà i que està casada amb un home

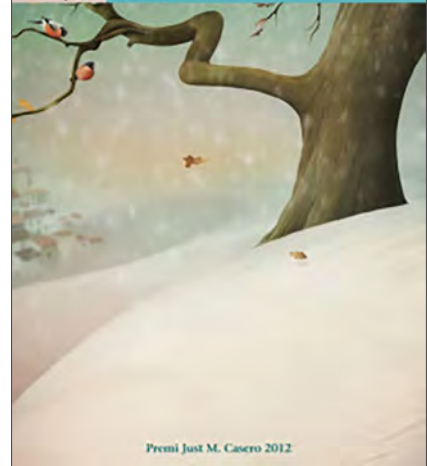
que llegeix el diari tot el dia. Hi ha, també, la dona que no s'ha tallat mai els cabells, o l'home que camina arrossegant el cul per terra. Podria semblar sòrdid, però està narrat amb delicadesa. També hi trobem uns taps que si es posen a les orelles canvien les paraules; el personatge a qui se li escriu la veritat, literalment, al front, i l'eco que retorna només les paraules que li semblen convenients.

«A Bedlam sempre havien tingut unes èpoques educades i discretes. Hiverns i estius llargs i puntuals. S'aguantaven la porta quan una havia d'entrar

>> *Mar Bosch*. (Foto: Laia Cantenys)

Ja des del títol, *Bedlam* incorpora la solució a l'enigma que planteja. De les escenes de fantasia inicials anem passant de mica en mica a una realitat menys amable, tot i que vista amb una mirada compassiva, fins i tot humorística. Aquesta combinació ens pot recordar la proposta de Roberto Benigni a *La vida és bella*.

>> Portada de Bedlam. (Foto: Grup 62)

i l'altra sortir.» Aquest any, però, l'hivern arriba de cop i desencadena el canvi, o sigui, la novel·la. «Es veu que després de tenir-se-les verbalment, l'hivern va llençar una escopinada gelada al cistell de bolets que la tardor tenia preparats per escampar pels boscos» (Mar Bosch opta per una manera de narrar lírica i despreocupada, que és exactament la que necessita el llibre: per encertar una novel·la el primer que cal encertar és el to).

Les conseqüències d'aquest hivern inopinat són immediates. En Haiku es torna blau i mut, ja que la veu li ha quedat sota l'aigua congelada. Fa tant fred que els arbres encenen fogueres amb les seves pròpies branques seques. I que n'és, de traïdor, l'hivern: «No feia ni deu minuts que l'estiu estava espaterat com un rei gras a la trona del cel. Somreia ones d'escalfor sobre la terra quan l'hivern es va aixecar just darrere seu, del racó on havia estat deixat per estabornit». La història no és realista però sí versemblant, ja que està escrita d'una manera que el lector no pot evitar creure-la, i ja sabem que la versemblança

no prové de la semblança amb la realitat, sinó de la semblança amb altres ficcion : a *Bedlam*, per exemple, hi ha una bufanda tan llarga que la podem trobar en alguna altra novel·la de Mar Bosch.

Però tornem a en Haiku. Com és, aquest personatge? Només sabem que no es diferencia gaire dels altres nens, que és «mestís» i «sobrevingut», que té «el clatell i el perfil pla». Les notícies ens arriben a través de paraules velades per la boira. A *Bedlam* hi ha muralles molt

A Bedlam viuen persones amb característiques prou diferents. Hi ha qui només hi veu de lluny, hi ha qui té memòria numèrica... tots els habitants han perdut alguna cosa, i si la troben en podran sortir. No és una endevinalla, sinó una al·legoria, és a dir, una metàfora continuada, ja que totes les petites històries de Bedlam s'uneixen per formar-ne una. La trobarem en una fotografia esgrogueïda amagada al pou —literal— de l'oblit.

altes i «tot és contingut i estèril, pensat per fer perdurar la calma per damunt de qualsevol cosa». Però el poble té, també, el que tenen els altres: noies enamoradisses, professors pàm-fils i contes de l'àvia. Algú parla del «pou de les coses perdudes», però no hi prestem gaire atenció.

Quan som a més de la meitat del llibre, anem entenent algunes coses sobre en Haiku i l'Agnès, i també sobre la família d'esquimals. Hem sortit de la pel·lícula de Benigni, i ens endinsem en un paratge semblant a *El bosc* de Shyamalan —la inquietud guanya espai—, ja que descobrim que ningú no ha vist *Bedlam* des de fora, i que ningú n'ha sortit mai. Ja tenim unes quantes pistes, però encara no hem descobert on som.

Afegim-ne alguna altra: a *Bedlam* viuen persones amb característiques prou diferents. Hi ha qui només hi veu de lluny, hi ha qui té memòria numèrica... tots els habitants han perdut alguna cosa, i si la troben en podran sortir. No és una endevinalla, sinó una al·legoria, és a dir, una metàfora continuada, ja que totes les petites

històries de *Bedlam* s'uneixen per formar-ne una. La trobarem en una fotografia esgrogueïda amagada al pou —literal— de l'oblit.

Molts lectors cometen l'error de buscar un «missatge» en totes les ficcion , com si la història que narren no fos més que l'excusa per fer arribar aquella «moralitat» amb què Charles Perrault tancava els seus contes. Però la lectura al·legòrica (sovint encoratjada per professors incompetents i pares benintencionats) pot espatllar una novel·la. Cer-

tament, algunes obres són concebudes com a al·legories —sense que aquesta vocació faci l'obra rellegible o condemnable. A banda de *Bedlam*, el premi de novel·la curta Just Manuel Casero ha tingut altres al·legories guanyadores: què representen els *Rocs d'Àngel de Vega?*, cap a on es dirigeix *La nau de Pau Planas?*, què simbolitzen *Els romanents* de Víctor Garcia Tur? L'al·legoria pot prendre la forma d'una distopia, d'una secta, d'un misteri que no sempre es revela, i que de vegades ni l'autor sembla conèixer (Mar Bosch l'aclareix dins el llibre, i ben fet que fa, però Kafka no ho aclaria mai, i també feia bé). *Germa de gel*, d'Alicia Kopf (Girona, 1982), que no va guanyar el premi Casero, sinó el Documenta, es pot entendre fàcilment com una al·legoria, curiosament sobre un tema semblant al de *Bedlam*.

La novel·la *Totes les estacions de França* d'Oriol Ponsatí-Murlà, que també va guanyar el premi Casero, no és tant una al·legoria com una indagació sobre els límits de la ficció (que és com dir una al·legoria sobre la ficció). El mateix podríem dir de Josep Maria Fonalleras (Girona, 1959), però no tant d'*El rei del mambo* (que va guanyar la segona convocatòria del premi), sinó de *Climent*, la novel·la que explora el fet creatiu i que, doncs, transita pels viaranyes de la metafísica , que ve a ser l'última al·legoria que permet la postmodernitat.

Aquest article és el penúltim que Vicenç Pagès va enviar a la REVISTA DE GIRONA abans de la seva mort, el 27 d'agost de 2022, per publicar en aquesta secció.